

**خلاصه مدیریتی گزارش تحولات اقتصادی،
ژئوپلتیکی و دیپلماسی نفت و گاز ترکیه**

ترکیه همسایه شمال غربی ایران، به دلیل موقعیت استراتژیک جغرافیایی همانند پلی، دو منطقه مهم و استراتژیک بالکان و خاورمیانه را به یکدیگر متصل کند. از طرفی سواحل این کشور به دریاهای سیاه، اژه و مدیترانه و همچنین وجود دو تنگه مهم بسفر و داردانل به اهمیت آن افزوده است. ترکیه دو همسایه اروپایی و شش همسایه آسیایی دارد. از نظر وسعت سی و پنجمین کشور جهان و مطابق با آمار سال ۲۰۱۷ جمعیتی برابر با ۸۰،۷۴۵،۰۰۰ نفر دارد.

بخش انرژی در ترکیه دورانی را می‌گذراند که تمامی قوانین دوباره بازنویسی می‌شوند. رشد اقتصادی، تقاضای انرژی و جنبه‌های محیط‌زیستی بیش از گذشته به موضوعات مهم حوزه انرژی تبدیل شده است و بهره‌وری انرژی توأم با هارمونی محیط‌زیستی به مهمترین سرفصل‌های کاری امروز ترکیه تبدیل شده است.

کشور ترکیه در اوایل سال ۲۰۱۴ میلادی، مقام شانزدهمین اقتصاد بزرگ جهان و رتبه ششم در اروپا را از آن خود نمود. از طرفی به عنوان فعال‌ترین عضو G-20 نیز شناخته شد. در برهه‌ای که اکثر اقتصادهای ملی به دلیل بحران‌های مالی جهانی ضعیف‌تر شده‌اند، اقتصاد ترکیه نیز از این قاعده مستثنی نبود و مسیر نزولی در سال ۲۰۰۸ داشت و با بحران اقتصادی در ۲۰۰۹ مواجه شد، در حالیکه در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ به ترتیب رشد ۹/۲٪ و ۸/۵٪ را تجربه کرد.

صنعت انرژی، نقش حیاتی در شکل‌گیری رشد اقتصادی کنونی ترکیه دارد. رشد متوسط سالانه ۴٪ در مصرف انرژی اولیه در سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷ حاکی از آن است که مصرف با رشد اقتصاد افزایش می‌یابد. این‌ها همگی در حالی است که دست اندرکاران حوزه انرژی و تحلیل‌گران بر این موضوع واقف هستند که بخش انرژی به شدت دینامیک و چند لایه است که ریشه در ماهیت بازارهای آن دارد. به همین دلیل تحلیل‌های انرژی مدام در حال تغییر است. از همین رو در تحلیل‌ها و برنامه‌ریزی‌ها بایستی پارامترهای متعددی را دخیل کرد تا دقت و صحت تحلیل‌ها افزایش یابد. تحلیلگران حوزه انرژی در ترکیه بر این باور هستند که ترکیه در میان کشورهای OECD در دهه گذشته تنها کشوری است که رشد تقاضا داشته است و برون‌یابی‌های وزارت انرژی ترکیه ادامه این روند را در سال‌های آتی در میان مدت و بلند مدت نیز تایید می‌کند.

در این پژوهش پس از جستجوی رویکردهای استراتژیک انرژی ترکیه در اسناد بالادستی آن کشور و بررسی همه جانبه محیط انرژی کشور ترکیه و شناخت کامل ساختار بازارها، حکمرانی در بخش‌های مختلف انرژی، آشنایی با بازیگران داخلی و خارجی اعم از بخش دولتی و خصوصی در زنجیره تامین انرژی و واکاوی تراز انرژی این کشور در مدل‌های تقاضا، با استفاده از تکنیک SWOT حوزه انرژی ترکیه را از منظر تعاملات با جمهوری اسلامی ایران، بررسی نماییم. پر واضح است که در فاز دوم با بررسی همه جانبه حوزه انرژی ترکیه در فصل‌های ۱ تا ۸ به نتایجی دست یافته ایم که در فاز سوم با در کنار هم قرار دادن همه آن‌ها و تشکیل ماتریس SWOT سعی شده است با بارش فکری کارشناسان صاحب‌نظر قوت‌ها و ضعف‌ها، فرصت‌ها و تهدیدهای تعاملات انرژی کشور ترکیه و ایران بسیار دقیق بررسی نماییم. پس از تشکیل ماتریس SWOT و تعیین راهکارها، بایستی راهکارهای حاصل را اولویت بندی نماییم. به این منظور از روش ماتریس برنامه‌ریزی استراتژی کمی^۱ (QSPM) استفاده نموده‌ایم. در نهایت به ترسیم نقشه راه ارتقای تعاملات انرژی دو کشور مطابق اولویت‌های حاصله برنامه‌های جامعی را در سه مقطع زمانی، کوتاه، میان و بلند مدت تشریح نموده و در چارچوب ساختار انرژی دو کشور به دنبال ارائه نگاهت نهادی نیز بوده‌ایم. امیدوار است با برنامه‌های ارائه شده در زمینه پالایشگاه سازی، صادرات و سوپ‌گاز شرق ایران (و حتی ترکمنستان) به ترکیه و سپس یونان (اولین کشور اروپایی همسایه ترکیه در شبکه گاز)، پیشنهادات احداث خطوط لوله نفت جدید صادراتی جهت اتصال به پایانه نفتی جیحان و فتح بازارهای جدید صادراتی برای نفت خام ایران، بهره‌مندی از بازار خدمات بالادستی نفت ترکیه و حضور شرکت‌های اکتشاف و تولید (E&P) بخش خصوصی ایران، در کنار سهمی شدن در شکل‌گیری مرکز تجارت انرژی که بر پایه بورس در آینده پتانسیل تبدیل شدن به مرکز رگلاتوری و قیمت گذاری انرژی ترکیه و کشورهای منطقه را دارد با تاسیس دفتر همکاری‌های انرژی ایران و ترکیه در تهران سرعت بیشتری به خود بگیرد.

موسسه مطالعات بین‌المللی استراتژی

تهران، خیابان ولیعصر (عج)، روبروی پارک ملت، خیابان سلطانی (سایه)، شماره ۶۵

کد پستی: ۳۷۱۱ ۷۷۴ ۱۹۶ - صندوق پستی: ۴۷۵۷-۱۹۳۹۵